



Одеська обласна організація

Інформаційний бюлєтень

№ 55

Жовтень 2022

Об'єднання Пенсійного фонду України та Фонду соціального страхування та скасування низки пільг

З 1 січня 2023 року ФСС приєднають до ПФУ

21 жовтня 2022 року Президент підписав Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 21.09.2022 № 2620 (Законопроект від 15.06.2020 № 3663, далі — Закон № 2620). Закон № 2620 набере чинності з 1 січня 2023 року.

Мета Закону № 2620 — змінити фінансову стійкість страхових виплат в системі державного соціального страхування. Зокрема:

- об'єднати адміністративні структури фондів та скоротити видатки. За підрахунками авторів Закону №2620, це зекономить 2—3 млрд гривень на рік страхових коштів;
- запровадити єдину систему управління коштами та єдину інформаційну систему;
- посилити державний контроль за використанням коштів соціального страхування.

Закон № 2620 викладає у новій редакції Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 23.09.1999 № 1105-XIV. Цей Закон відповідно до Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування визначає правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування, гарантії працюючих громадян щодо їх соціального захисту у зв'язку з тимчасовою втратою працевздатності, вагітністю та пологами, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, охорони життя та здоров'я.

Суттєві зміни внесено до Закону України «Про загальнообовязкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 №1058-1У, який встановлює правила призначення та виплати пенсій, пенсійний вік, страховий стаж для призначення пенсій тощо.

Зокрема, пропонується об'єднати адміністративні структури Пенсійного фонду та Фонду соціального страхування задля скорочення адміністративних видатків та поліпшення виконання ключових функцій, пов'язаних зі здійсненням страхових виплат. Приведення у відповідність операційних процесів фондів до консолідованої системи адміністрування пропонується здійснити на базі Пенсійного фонду як найбільш розвинutoї мережі територіальних органів управління в системі соціального страхування.

При цьому передбачено затверджувати за кожним видом соціального страхування власну частку єдиного соціального внеску та складати окремі бюджети, що покращить обґрунтованість використання коштів та створить стимули до запровадження заходів, які зменшують соціальні ризики за кожним видом соціального страхування.

Також пропонується визначити завдання КМУ у здійсненні модернізації системи державного соціального страхування та Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування для покращення обліку та контролю над здійсненням страхових виплат. А також врегулювати питання зарахування коштів від реалізації майна фондів соціального страхування на поповнення дохідної частини спеціальних бюджетів за видами соціального страхування.

Саме ПФУ тепер буде здійснювати (крім вже існуючих обов'язків) колишні обов'язки ФСС:

- призначення страхових виплат та надання соціальних послуг;
- профілактику нещасних випадків;
- проведення перевірки обґрунтованості видачі, продовження листків непрацездатності і документів, що є підставою для їх формування, на базі інформації з електронних систем та реєстрів;
- контроль за використанням страхувальниками та застрахованими особами страхових коштів.

Тобто роботодавцю заявики на фінансування треба буде подавати вже до ПФУ (і саме він має затвердити новий порядок подання та форму). Саме ПФУ приходитиме на документальні перевірки лікарняних та декретних. Втім, на перевірки щодо нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, судячи з усього, замість ФСС приходитиме Держпраці ([ст. 46](#) оновленої редакції Закону №1105).

При цьому **перереєстрація у ПФУ тим, хто був на обліку в ФСС, не потрібна**. Точніше вона буде, але відбуватиметься без участі страхувальників та застрахованих осіб, силами самих Фондів.

Яка нормативна база зміниться

Наступні порядки і форми мають бути затверджені ПФУ або КМУ, а отже, потребують нового нормативного акта. Як мінімум, втратять чинність (хоч це і не зазначено у новому Законі) порядки фінансування від ФСС. А це, зокрема, постанови ФСС:

- **від 12.12.2018 р. №24** про надання страхових виплат, фінансування витрат на медичну та соціальну допомогу, передбачених загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від

нешасного випадку на виробництві та професійного захворювання для внутрішньо переміщених осіб. Цей порядок має визначити КМУ;

- **від 19.07.2018 р. №13**, якою затверджено Положення про комісію (уповноваженого) зі страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності;
- **від 19.07.2018 р. №12**, якою затверджено форму заяви-розрахунку та порядок її подання роботодавцем.

Також у ст. 27 нової редакції Закону №1105 говориться, що Порядок здійснення особами, уповноваженими на проведення перевірок обґрунтованості видачі та продовження листків непрацездатності, затверджується КМУ. А отже, буде і такий новий нормативний документ щодо фахівців ПФУ.

Оновлення потребує і порядок розслідування нещасних випадків. А це постанова КМУ від 17.04.2019 р. №337.

Аналогічні зміни треба внести і до Порядку обчислення середньої заробітної плати, затвердженого постановою КМУ від 26.09.2001 р. №1266 (прибрати згадку про ФСС і додати про ПФУ).

Але законотворці залишили зауваження, що нормативно-правові та розпорядчі акти ФСС діють до затвердження відповідних рішень ПФУ.

Адже у Переходних положеннях до коментованого Закону говориться про доручення КМУ:

- підготувати та подати на розгляд ВРУ законопроєкти щодо збільшення строку отримання допомоги по вагітності та пологах; залучення роботодавців до реабілітації, створення адаптованих робочих місць для потерпілих внаслідок трудового каліцтва чи професійного захворювання; можливості роботодавців, які повертають на роботу працівників після реабілітації, отримувати кошти від міжнародних донорів;
- опрацювати питання надання роботодавцем оплачуваних днів додаткової відпустки у разі тимчасової непрацездатності працівника замість виплати допомоги з тимчасової непрацездатності.

Які виплати призначатиме ПФУ?

За страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності ПФУ надаватимуться такі види страхових виплат:

- допомога з тимчасової непрацездатності, включаючи догляд за хвоюю дитиною, догляд за дитиною віком до 14 років або дитиною з інвалідністю віком до 18 років на весь період надання реабілітаційної допомоги, за наявності медичного висновку про необхідність стороннього догляду за дитиною;

- допомога у зв'язку з вагітністю та пологами;
- допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли внаслідок нещасного випадку на виробництві). Йдеться, звісно, про надання допомоги в межах соцстрахування. Адже поховання пенсіонерів теж фінансуватиме ПФУ, проте за іншим законом.

Поховання безробітних поки що фінансуватиме Фонд безробіття.

При цьому сам розмір зазначених страхових виплат і строки розгляду документів для їх призначення не змінюються.

А обслуговування роботодавців навіть обіцяють пришвидшити – здійснювати фінансування страхувальників протягом **трьох робочих днів** після надходження заяви-розрахунку, в тому числі в електронній формі (ч. 1 ст. 26), а не протягом десяти робочих днів, як зараз.

Втім, ще одна важлива зміна все ж таки є!

До цього ч. 5 ст. 33 Закону №1105 говорила: матеріальне забезпечення, передбачене цим Законом, виплачується, якщо звернення за його призначенням надійшло не пізніше **дванадцяти календарних місяців** з дня відновлення працевдатності, встановлення інвалідності, закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, смерті застрахованої особи або члена сім'ї, який перебував на її утриманні.

Новий закон (ч. 5 ст. 24) наголошує: страхові виплати, передбачені цим Законом, здійснюються у разі, якщо звернення за їх призначенням надійшло не пізніше **шести календарних місяців** з дня відновлення працевдатності, закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, з дня смерті застрахованої особи або члена її сім'ї.

Тобто строк давності за зверненням за виплатами скорочується у два рази!

Щодо нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, то страхові виплати, які призначатиме ПФУ, складаються з:

- щомісячної страхової виплати втраченої заробітної плати (або відповідної її частини) залежно від ступеня втрати потерпілим професійної працевдатності;
- страхової виплати у встановлених випадках одноразової допомоги потерпілому (членам його сім'ї та особам, які перебували на утриманні померлого);
- страхової виплати дитині, яка народилася з інвалідністю внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності;
- страхових витрат на професійну реабілітацію та соціальну допомогу;

- допомоги з тимчасової непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання.

А от відшкодування моральної (немайнової) шкоди потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей не є страховою виплатою та здійснюється незалежно від часу настання страхового випадку відповідно до положень Цивільного кодексу України та Кодексу законів про працю України.

Відповідальність за порушення

Заспокоїмо одразу – для роботодавців вона не зміниться. Як і до цього, за нецільове використання коштів, виділених ПФУ на соцстрахування, порушник повинен:

- повернути ці кошти Фонду. Якщо не зробити це вчасно, буде додатковий штраф 10%;
- сплатити штраф 50% за нецільове використання коштів;
- сплатити пеню 0,1% за кожний день прострочення повернення коштів.

Накладати ці фінансові та ще на додачу адміністративні санкції матимуть право фахівці Пенсійного фонду ([ст. 8](#) оновленого Закону №1105).

Але у статті 28 цього Закону йдеться вже про **відповідальність лікарів!** А саме про фінансову відповідальність за створення необґрунтованого медичного висновку про тимчасову непрацездатність.

Якщо дуже коротко, то:

- заклади охорони здоров'я або фізичні особи – підприємці, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, лікарі яких допустили необґрунтоване створення медичних висновків про тимчасову непрацездатність, зобов'язані компенсувати суми страхової виплати протягом десяти календарних днів з дня надходження вимоги про компенсацію сум страхової виплати;
- суми компенсації страхової виплати за листком непрацездатності, сформованим на підставі необґрунтованого медичного висновку про тимчасову непрацездатність, не повернені у строк, визначений частиною третьою цієї статті, підлягають стягненню на підставі вимоги про їх сплату, винесеної на підставі рішення керівника територіального органу управління, з нарахуванням пені в розмірі 0,1 відсотка суми коштів, що підлягає компенсації, розрахованої за кожний день прострочення платежу.

За прийнятим Законом № 2620-IX багато послуг і виплат буде скасовано:

- право працівника на лікування та реабілітацію у санаторно-курортних закладах після перенесення захворювань і травм;
- надання допомоги, яку працівники отримують під час перебування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм;
- обов'язок оплачувати вартість приданих інструментів, протезів, інших пристосувань та відшкодовувати потерпілому інші необхідні витрати, пов'язані з його професійною підготовкою (фінансування таких заходів перекладається на державний бюджет в разі затвердження програм фінансування);
- обов'язок фінансувати витрати на медичну та соціальну допомогу, у тому числі на додаткове харчування, придбання ліків, спеціальний догляд, побутове обслуговування, протезування, реабілітацію у сфері охорони здоров'я, санаторно-курортне лікування, придбання спеціальних засобів пересування тощо.

Працівників, які отримали інвалідність внаслідок нещасного випадку на виробництві, позбавляють:

- можливості отримати безоплатно путівку на санаторно-курортне лікування або самостійно придбати її з подальшою компенсацією її вартості. Замість цього, залишається лише компенсація витрат на проїзд до/від місця лікування;
- права на додаткову оплачувану відпустку на період санаторно-курортного лікування;
- права на безоплатне чи пільгове отримання автомобіля або компенсацію його вартості у разі самостійного придбання.

Спільний представницький орган репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні звернувся листом до Президента України В. Зеленського з проханням скористатися правом вето щодо прийнятого 21.09.2022 року Верховною Радою України закону № 2620-IX, оскільки розгляд цього законопроекту відбувся із порушеннями вимог Конституції України та статті 116 Регламенту Верховної Ради України, зокрема, текст законопроекту доповнено положеннями, які не були предметом розгляду в першому читанні. Але, на жаль, думка профспілок не була врахована.

*Підготувала завідувач відділу соціально-економічного захисту працівників
Валентина ПОДГОРЕЦЬ, 0676544235*